EUROPOS
KOMISIJA

Briuselis, 2021 06 03
COM(2021) 290 final

KOMISIJOS ATASKAITA EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

dėl Reglamento (ES) Nr. 910/2014 dėl elektroninės atpažinties ir elektroninių operacijų patikimumo užtikrinimo paslaugų vidaus rinkoje (eIDAS) vertinimo

{SEC(2021) 229 final} - {SWD(2021) 130 final}

1. ĮVADAS

Šioje ataskaitoje pateikiami Reglamento (ES) Nr. 910/2014 dėl elektroninės atpažinties ir elektroninių operacijų patikimumo užtikrinimo paslaugų vidaus rinkoje (toliau – eIDAS reglamentas)[1] vertinimo rezultatai. Reglamento 49 straipsnyje reikalaujama, kad Komisija peržiūrėtų šio reglamento taikymą ir visų pirma įvertintų, ar tinkama pakeisti jo taikymo sritį ar specifines jo nuostatas, atsižvelgiant į taikant šį reglamentą įgytą patirtį, taip pat į technologinius, rinkos ir teisinius pokyčius[2], ir prireikus su ataskaita pateiktų pasiūlymus dėl teisėkūros procedūra priimamų aktų.

Pridedamame tarnybų darbiniame dokumente pateikiami išsamesni duomenys ir analizė, kuriais grindžiamos šios išvados.

1.1. eIDAS sistema

2014 m. priėmus eIDAS reglamentą, ES atvėrė naujas galimybes įvesdama pirmąją tarpvalstybinę patikimų skaitmeninių tapatybių ir patikimumo užtikrinimo paslaugų sistemą, kuri dabar pripažinta ir gerbiama visame pasaulyje. eIDAS reglamento tikslas buvo suteikti visiems ES piliečiams galimybę naudotis viešosiomis paslaugomis visoje ES naudojant jų buveinės šalyje išduotas elektroninės atpažinties (e. ID) priemones. Juo buvo siekiama stiprinti pasitikėjimą elektroninėmis operacijomis vidaus rinkoje, suteikiant bendrą pagrindą saugiai ir sklandžiai vykdyti elektronines piliečių, verslo ir viešosios valdžios institucijų tarpusavio operacijas, taip didinant viešųjų ir privačiųjų internetinių paslaugų, elektroninio verslo ir elektroninės prekybos veiksmingumą ES. Juo panaikinta Direktyva 1999/93/EB dėl Bendrijos elektroninių parašų reguliavimo sistemos, kuri iš esmės apėmė tik elektroninius parašus.

Kaip numanoma remiantis reglamento teisiniu pagrindu, SESV 114 straipsniu, juo ketinta pašalinti esamas vidaus rinkos veikimo kliūtis skatinant valstybių narių teisės aktų derinimą, visų pirma e. ID, tapatybės nustatymo, parašų ir susijusių patikimumo užtikrinimo paslaugų tarpusavio pripažinimą tarpvalstybiniu mastu, reikalingą norint naudotis elektroninėmis procedūromis arba operacijomis ir jas vykdyti.

Iki reglamento įsigaliojimo nebuvo sukurta išsami ES tarpvalstybinė ir tarpsektorinė saugių, patikimų ir lengvai naudojamų elektroninių operacijų sistema, apimanti elektroninę atpažintį, tapatybės nustatymą ir patikimumo užtikrinimo paslaugas. 2012 m. birželio 4 d. Komisijos pasiūlyme (COM (2012) 238 *final*) ir prie jo pridėtame Poveikio vertinime (SWD (2012) 135 *final*) nustatyti šie keturi bendrieji tikslai:

- užtikrinti bendrosios skaitmeninės rinkos plėtrą;

[1] 2014 m. liepos 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 910/2014 dėl elektroninės atpažinties ir elektroninių operacijų patikimumo užtikrinimo paslaugų vidaus rinkoje, kuriuo panaikinama Direktyva 1999/93/EB, *OL L 257*, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014R0910&from=LT.

[2] „Komisija atlieka šio reglamento taikymo peržiūrą ir pateikia Europos Parlamentui ir Tarybai ataskaitą ne vėliau kaip 2020 m. liepos 1 d. Komisija visų pirma įvertina, ar tinkama pakeisti šio reglamento taikymo sritį ar specifines jo nuostatas, įskaitant 6 straipsnį, 7 straipsnio f punktą, 34, 43, 44 ir 45 straipsnius, atsižvelgiant į taikant šį reglamentą įgytą patirtį, taip pat į technologinius, rinkos ir teisinius pokyčius.“

- skatinti svarbiausių tarpvalstybinių viešųjų paslaugų plėtrą;
- skatinti ir stiprinti konkurenciją bendrojoje rinkoje;
- didinti patogumą naudoti (piliečiams ir įmonėms).

Nepaisant to, kad reglamentu sėkmingai siekiama daugelio jo tikslų ir jis tapo pagrindiniu elementu, padedančiu sudaryti palankesnes sąlygas bendrajai rinkai daugelyje sektorių (pvz., finansinių paslaugų srityje ir suteikiant prieigą prie duomenų ir pakartotinio jų naudojimo administracinėse procedūrose), jame yra daug apribojimų: nėra pareigos pranešti apie nacionalines e. ID schemas, riboti požymiai (asmeninės informacijos elementai), kuriuos galima patikimai atskleisti trečiosioms šalims, akte daugiausia dėmesio skirta viešajam sektoriui ir trūksta aiškių paskatų privačioms šalims naudotis nacionalinėmis e. ID priemonėmis. Be to, Europos elektroninės tapatybės ekosistema yra pasiskirsčiusi įvairiose nacionalinėse reguliavimo aplinkose, skaitmeninio valdymo ir kultūros lygmenyse ir skirtinguose pasitikėjimo viešosiomis institucijomis lygiuose.

1.2. Aplinkybės

Skaitmeninės tapatybės teikimas iš esmės keičiasi. Tokių subjektų kaip bankai, elektroninių ryšių paslaugų teikėjai ar komunalinių paslaugų įmonės kartais pagal įstatymą reikalaujama rinkti tapatybės požymius, todėl jie naudojasi savo procedūromis, kad galėtų veikti kaip patvirtinti tapatybės teikėjai. Interneto tarpininkai, įskaitant pagrindinių socialinių tinklų platformas ir interneto naršykles[3], veikia kaip faktiniai skaitmeninės tapatybės prieigos valdytojai ir siūlo sprendimus, paremtus principu „atsinešk savo tapatybę“ (angl. „bring your own identity“), leidžiančius jų vartotojams nustatyti savo tapatybę trečiųjų šalių svetainėse ir naudojantis trečiųjų šalių paslaugomis per savo vartotojų profilius. Šio patogumo kaina – prarasta atskleistų asmens duomenų kontrolė, o šios e. ID priemonės yra atsietos nuo patikrintos fizinės tapatybės ir tai apsunkina sukčiavimo ir kibernetinio saugumo grėsmių sumažinimą. Didžioji dauguma ES piliečių norėtų turėti prieigą prie saugios skaitmeninės tapatybės, kurią galėtų naudoti norėdami naudotis interneto paslaugomis[4]. Galiausiai, nors yra daug skirtingų nuomonių apie skaitmeninės tapatybės ateitį, reikia tinkamai atsižvelgti į pagrindinį nacionalinių vyriausybių vaidmenį kuriant bet kokią plataus masto skaitmeninės atpažinties ekosistemą.

Šiandien vartotojai tikisi sklandžių internetinių kelionių, mobiliųjų programėlių ir vieno prisijungimo principu grindžiamų sprendimų, kurie gali būti naudojami teikiant internetines paslaugas viešajame ir privačiame sektoriuje, apimančių visus atpažinties naudojimo atvejus, nuo prisijungimo naudojant slapyvardį iki prisijungimo prie internetinės platformos siekiant užtikrinti atpažintį e. sveikatos ar elektroninės bankininkystės svetainėje. Saugi elektroninė atpažintis ir keitimasis požymių asmens duomenimis tampa vis svarbesni, nes didėja tapatybei svarbių ir suasmenintų paslaugų skaičius. Gebėjimas atpažinti skaitmeniniu būdu taps svarbiu socialinės įtraukties veiksniu, o skaitmeninės tapatybės suteikimas – strateginiu turtu.

2020 m. rugsėjo 16 d. kalboje apie Sąjungos padėtį Europos Komisijos pirmininkė pranešė apie Komisijos siekį visiems ES piliečiams suteikti saugią ir patikimą skaitmeninę tapatybę: *„Norime nustatyti taisyklių rinkinį, kurio dėmesio centre būtų žmonės. <...> Tai apima mūsų*

[3] Pavyzdžiui, svetainių „Facebook“ arba „Google“ vartotojai gali naudoti savo paskyras norėdami prisijungti prie svetainės „Booking.com“ arba prie „EU Login“:https://developers.facebook.com/docs/facebook-login/overview https://developers.google.com/identity/.

[4] „Eurobarometro“ apklausa Nr. 503, „Požiūris į skaitmeninimo poveikį kasdieniam gyvenimui“, 2019 m. gruodžio mėn., žr.: https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/instruments/SPECIAL/surveyKy/2228.

asmens duomenų kontrolę, kurią šiandien vis dar turime per retai. Kiekvieną kartą, kai programėlėje ar svetainėje mūsų prašoma sukurti naują skaitmeninę tapatybę arba lengvai prisijungti per didelę platformą, neįsivaizduojame, kas iš tikrųjų nutinka mūsų duomenims. Todėl Komisija netrukus pasiūlys saugią Europos elektroninę tapatybę. Tokią, kuria pasitikime ir kurią bet kuris pilietis gali naudoti bet kur Europoje norėdamas daryti bet ką – nuo mokesčių mokėjimo iki dviračio nuomos. Technologiją, kurioje patys galime kontroliuoti, kokie duomenys naudojami ir kaip.“

Europos Vadovų Taryba pritarė Komisijos užmojui ir 2020 m. spalio 1–2 d. Tarybos išvadose paragino Komisiją iki 2021 m. vidurio pateikti pasiūlymą dėl Europos skaitmeninės tapatybės sistemos iniciatyvos:

Europos Vadovų Tarybos išvadose raginama *„visoje ES sukurti saugios viešos elektroninės atpažinties (e. ID) sistemą, įskaitant sąveikius skaitmeninius parašus, kad žmonėms būtų suteikta galimybė kontroliuoti savo internetinę tapatybę ir duomenis, taip pat sudaryti sąlygas naudotis viešosiomis, privačiomis ir tarptautinėmis skaitmeninėmis paslaugomis. Taryba kviečia Komisiją iki 2021 m. vidurio pateikti pasiūlymą dėl Europos skaitmeninės tapatybės sistemos iniciatyvos.“*

Elektroninė atpažintis leidžia piliečiams ir įmonėms įrodyti, kas jie yra, kai naudojasi paslaugomis internete. Patikimumo užtikrinimo paslaugos, tokios kaip elektroniniai parašai, daro internetines operacijas saugesnes, patogesnes ir efektyvesnes. eIDAS reglamentas yra vienintelė tarpvalstybinė patikimų fizinių ir juridinių asmenų e. ID bei patikimumo užtikrinimo paslaugų sistema. eIDAS leidžia tarpvalstybiniu mastu atpažinti valdžios e. ID priemones, kad būtų galima naudotis viešosiomis paslaugomis, su sąlyga, kad apie e. ID buvo pranešta pagal eIDAS. eIDAS taip pat sukuria ES patikimumo užtikrinimo paslaugų, pripažintų kitose valstybėse, rinką, turinčią tokį patį teisinį statusą kaip ir tradicinės lygiavertės popieriniais dokumentais grindžiamos procedūros.

2. PAGRINDINIAI VERTINIMO REZULTATAI

Pagrindinius vertinimo rezultatus, suskirstytus pagal vertinimo kriterijus, galima toliau apibendrinti pagal tokias antraštes.

2.1. Veiksmingumas

Nuostatos dėl elektroninės tapatybės paskatino sukurti eIDAS tinklą, kuriuo siekiama, kad e. ID schemos, apie kurią pranešta, turėtojams būtų suteikta prieiga prie internetinių viešųjų paslaugų kitose valstybėse. ES lygmeniu buvo pasiektas tik riboto skaičiaus e. ID schemų suderinamumas[5]. eIDAS reglamentu buvo sėkmingai įtvirtintas teisinis tikrumas dėl atsakomybės, prievolės įrodyti, teisinio poveikio ir tarptautinių patikimumo užtikrinimo paslaugų aspektų, tačiau vis dar yra tam tikrų problemų. Pradėjus įgyvendinti eIDAS reglamentą padidėjo patikimumo užtikrinimo paslaugų prieinamumas ir naudojimasis jomis ES, tačiau tarp valstybių narių ir įvairių patikimumo užtikrinimo paslaugų yra skirtumų.

Nepaisant kai kurių laimėjimų, reglamento veiksmingumo potencialas neišnaudojamas. Pranešta tik apie ribotą e. ID priemonių skaičių, taip ribojant ES piliečių, kuriems taikoma

[5] Nuo 2017 m. rugsėjo mėn., kai įsigaliojo su e. ID susijusi reglamento dalis, 14 valstybių narių pranešė bent apie vieną e. ID schemą, o keturios valstybės narės jau yra pranešusios apie kelias schemas. Iš viso iki šiol buvo pranešta apie 19 e. ID schemų: https://ec.europa.eu/cefdigital/wiki/display/CEFDIGITAL/Country+overview.

e. ID schema, apie kurią pranešta, aprėptį (59 proc. gyventojų). e. ID priemonių, apie kurias pranešta, pripažinimas yra ribotas, nes ne visi eIDAS mazgai veikia, ribotas viešųjų paslaugų skaičius siūlo eIDAS pranešimus ar yra prijungtas prie infrastruktūros, o dėl techninių klaidų vartotojai negali veiksmingai įrodyti savo tapatybės.

Kalbant apie patikimumo užtikrinimo paslaugas, dėl reglamento tikslo išlikti neutraliam technologijų požiūriu, taip pat dėl to, kad nebuvo priimta papildomų įgyvendinimo aktų, valstybės narės reikalavimus aiškino įvairiai. Negalima daryti išvados, kad ES lygmeniu buvo visiškai užtikrintos vienodos sąlygos. Tačiau eIDAS reglamente sukurta tvirta sistema, kurią galima papildyti būtinais standartais ir reikalavimais, kad būtų sumažintas dabartinis rinkos susiskaidymas ir priežiūros įstaigų bei atitikties vertinimo įstaigų aiškinimo skirtumai ir sustiprintas priežiūros institucijų bendradarbiavimas.

2.2. Efektyvumas

Pradinis vertinimas rodo, kad kiekybiškai įvertinamos sąnaudos iki šiol buvo didesnės už naudą. e. ID srityje taip nutinka dėl menko įsisavinimo, kai nauda nepasitvirtina.

Pagrindinės suinteresuotųjų šalių grupės, kurioms eIDAS reglamento e. ID dalis kainavo sąnaudų ir atnešė naudos, yra nacionalinės valdžios institucijos, eIDAS mazgų operatoriai, e. ID teikėjai ir paslaugų teikėjai. Kalbant apie patikimumo užtikrinimo paslaugas, pagrindinės suinteresuotųjų šalių grupės, kurios patyrė pagrindines sąnaudas ir naudą, yra akreditacijos, atitikties vertinimo ir priežiūros įstaigos bei kvalifikuoti ir nekvalifikuoti patikimumo užtikrinimo paslaugų teikėjai.

Atskiroms suinteresuotosioms šalims didelę dalį sudaro numatoma nauda (į ją, kaip į būsimą naudą, neatsižvelgiama), todėl ją sunku apskaičiuoti. Pasikartojančios valdymo sąnaudos patikimumo užtikrinimo paslaugų srityje yra ribotos ir daugiausia susijusios su atitikties užtikrinimu. Atskiroms suinteresuotosioms šalims didelė dalis naudos šiuo metu yra tik hipotetinė (į ją, kaip į būsimą naudą, neatsižvelgiama) ir sunkiai apskaičiuojama. Patikimumo užtikrinimo paslaugų teikėjai gauna naudos iš pajamų dėl patikimumo užtikrinimo paslaugų teikimo kitose ES šalyse ir išplėstos rinkos bazės.

2.3. Aktualumas

Įsigaliojus eIDAS reglamentui, e. ID ekosistema labai pasikeitė – nuolat didėja privačių tapatybės paslaugų teikėjų poveikis. Atsižvelgiant į didėjantį elektroninių operacijų skaičių, visiems ES piliečiams turėtų būti suteikta prieiga prie saugios ir sąveikios skaitmeninės tapatybės, o tai šiandien nėra užtikrinta. eIDAS teisinės sistemos tikslai išlieka svarbūs sprendžiant iš pradžių nustatytas problemas, visų pirma būtinybę užtikrinti rinkos susiskaidymo mažinimą užtikrinant tarpvalstybinį ir tarpsektorinį patikimumo užtikrinimo paslaugų sąveikumą priimant bendrus standartus. Dabartinė eIDAS reglamento taikymo sritis ir dėmesys e. ID schemoms, apie kurias pranešė ES valstybės narės, ir prieigai prie internetinių viešųjų paslaugų atrodo per daug riboti.

Kai kurios pagrindinės vartotojų ir privataus sektoriaus paslaugų teikėjų įsisavinimo kliūtys neleido visiškai išnaudoti reguliavimo sistemos potencialo. Nepaisant to, kad daugelyje ES sektorių teisės aktų buvo pateiktos nuorodos į eIDAS sprendimus, eIDAS reglamentas dar nepatenkino konkrečių sektorių (pvz., švietimo, bankininkystės, kelionių, aviacijos) poreikių. Vienas iš dabartinės sistemos apribojimo veiksnių, atsižvelgiant į šiuos sektorių poreikius, yra pagal sritį suskirstytų specifinių požymių trūkumas.

Pagrindinė įtampa kyla dėl eIDAS sugebėjimo neatsilikti nuo naujausių technologijų pokyčių patikimumo užtikrinimo paslaugų srityje. Patikimumo užtikrinimo paslaugų sąrašo išplėtimas, visų pirma įtraukiant elektroninių archyvų patikimumo užtikrinimo paslaugą, patikimumo užtikrinimo tarnybą, palaikančią tapatybės duomenų perkėlimą, ir elektroninių registrų patikimumo užtikrinimo paslauga išspręstų daugelį naudojimo atvejų ir suteiktų piliečiams ir įmonėms galimybę skaitmeniniu būdu įrodyti, kas jie yra, arba įrodyti savo požymius ir (arba) savybes be fizinių dokumentų.

2.4. Suderinamumas

Vertinimas rodo, kad su e. ID susijusi reglamento dalis paremta bendra suderinta abipusio e. ID pripažinimo sistema, pagrįsta pranešimais ir tarpusavio peržiūra. Patikimumo užtikrinimo paslaugų sistemoje numatyta suderinta patikimumo užtikrinimo paslaugų priežiūros sistema. Tačiau buvo nustatyta tam tikrų problemų, darančių įtaką reglamento vidiniam nuoseklumui.

Kalbant apie e. ID, eIDAS sistemoje nustatyta pranešimų ir tarpusavio vertinimo sistema yra skirta bendram supratimui apie e. ID schemos teikiamą užtikrinimo lygį suteikti, tačiau praktinio įgyvendinimo vertinimas rodo, kad tai įvyksta ne visada. Nors tai skatina lankstumą ir technologinį neutralumą, vis dar trūksta bendro supratimo apie tai, kas yra pakankamas ir aukštas užmojo lygis. Dėmesys viešosioms paslaugoms skiriasi nuo vartotojo galimybės perduodamus duomenis sumažinti iki minimalaus kiekio, būtino konkrečiai paslaugai patvirtinti, nes minimalus duomenų rinkinys perduodamas visada, kad būtų galima atpažinti asmenį. Dabartinės eIDAS sistemos įdiegimas neleidžia vartotojui pagal numatytuosius nustatymus lengviau užtikrinti BDAR duomenų kiekio mažinimo ir privatumo principų vykdymą kontroliuojant, kuriais duomenimis ir su kuo dalytis.

Patikimumo užtikrinimo paslaugų teikėjų vertinimo taisyklėse nustatyti funkciniai reikalavimai kvalifikuotam statusui gauti turi keletą trūkumų, nes atitikties vertinimo įstaigoms trūksta išsamios informacijos apie jų prievoles, atsakomybę ar kompetencijos lygį. Pagal tam tikras nuostatas valstybės narės turi nacionaliniu lygmeniu pripažinti tam tikrus atpažinties metodus (pvz., biometrinę patikrą), o tai trukdo nustatyti vienodas reguliavimo sąlygas ir kelia neaiškumų.

2.5. ES pridėtinė vertė

eIDAS reglamentas paskatino valstybes nares diegti nacionalinius e. ID sprendimus, tačiau e. ID sistemos pridėtinė vertė atskleidė didelius trūkumus dėl jos menkos aprėpties, pritaikymo ir naudojimo. Kalbant apie patikimumo užtikrinimo paslaugas, reglamente nustatyta bendra jų naudojimo teisinė sistema, kuria mažinamas rinkos susiskaidymas ir didinamas jų įsisavinimas. Naudodamosi patikimumo užtikrinimo paslaugomis, viešojo administravimo institucijos gali modernizuoti ir skaitmenizuoti paslaugas bei skaitmeniniu būdu pateikti įrodymus ir taip sumažinti administracinę naštą.

Kalbant apie e. ID, iš pradžių nustatyti poreikiai priimti reglamentą tebėra aktualūs, o panaikinus reglamentą susiskaidymas ir neigiamos pasekmės atsirastų kitose teisėkūros srityse, kurios remiasi eIDAS. Kai kurie reguliavimo sistemos pritaikymai galėtų padidinti Europos pridėtinę vertę (pvz., privačiam sektoriui palengvinti naudojimąsi patikimomis valdžios e. ID priemonėmis ir apibrėžti keitimosi viešojo ir privataus sektoriaus suteiktais požymiais ir įgaliojimais sistemą). Kalbant apie patikimumo užtikrinimo paslaugas, vis dar

lieka tam tikrų kliūčių, atsirandančių dėl nacionalinio aiškinimo ir (arba) prieštaringų nacionalinės teisės aktų, o tai riboja patikimumo užtikrinimo paslaugų naudojimą.

3. eIDAS SISTEMOS PERŽIŪRA

eIDAS reglamentas yra pagrindinis elementas, padedantis sudaryti palankesnes sąlygas bendrajai rinkai daugelyje sektorių (pvz., bankų sektoriuje pateikti kai kuriuos reikalingus asmens duomenis, kad būtų lengviau laikytis kovos su pinigų plovimu taisyklių[6]; Antroji mokėjimo paslaugų direktyva[7] remiasi eIDAS patikimumo užtikrinimo paslaugomis, tokiomis kaip e. antspaudai ir Kvalifikuotos svetainės autentifikavimo pažymėjimai (QWAC), kad būtų galima nustatyti trečiųjų šalių mokėjimo paslaugų teikėjų svetainių autentiškumą; eIDAS grindžiamos e. ID priemonės yra reikalavimas keistis administraciniais pažymėjimais tarpvalstybiniu mastu ir yra būtinos sėkmingam vienkartinio duomenų pateikimo principo įgyvendinimui ir veikimui nuo 2023 m.[8]). Patikimumo užtikrinimo paslaugų sistema yra pripažinta tarptautiniu mastu ir yra pagrindas nuostatų projektui[9], kuris 2021 m. turėtų tapti JT pavyzdiniu įstatymu dėl patikimumo užtikrinimo paslaugų elektroninės komercijos srityje, taip pat PPO vykstančioms elektroninės prekybos deryboms[10].

Tačiau po to, kai 2014 m. buvo priimtas eIDAS reglamentas, daug kas pasikeitė. Ši sistema grindžiama nacionalinėmis e. ID sistemomis, kuriose laikomasi skirtingų standartų, ir yra orientuota į palyginti nedidelį piliečių ir įmonių elektroninės atpažinties poreikių segmentą: saugią tarpvalstybinę prieigą prie viešųjų paslaugų. Teikiamos paslaugos daugiausia susijusios su 3 proc. ES gyventojų[11], gyvenančių kitoje valstybėje narėje nei ta, kurioje jie gimė.

Nuo tada visų visuomenės funkcijų skaitmeninė pertvarka smarkiai išaugo. Be to, COVID-19 pandemija labai stipriai paveikė skaitmeninės pertvarkos greitį. Todėl tiek viešųjų, tiek privačių paslaugų teikimas tampa vis labiau skaitmeninis. Piliečių ir įmonių lūkesčiai yra užtikrinti aukštą saugumo ir patogumo lygį vykdant bet kokią veiklą internete, pvz., teikiant mokesčių deklaracijas, stojant į užsienio universitetą, nuotoliniu būdu atidarant banko sąskaitą ar prašant paskolos, nuomojantis automobilį, kuriant verslą kitoje valstybėje narėje, tvirtinant mokėjimus internetu, teikiant paraiškas internetiniame kvietime teikti pasiūlymus ir kita.

Dėl to radikaliai išaugo poreikis atpažinti ir nustatyti tapatybę internete, taip pat saugiai ir taikant aukštą duomenų apsaugos lygį skaitmeniniu būdu keistis informacija, susijusia su tapatybe, požymiais ir kvalifikacijomis[12]. Tai paskatino paradigmos pokyčius, pereinant prie

---

[6] 2015 m. gegužės 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2015/849 dėl finansų sistemos naudojimo pinigų plovimui ar teroristų finansavimui prevencijos, kuria iš dalies keičiamas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 648/2012 ir panaikinama Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2005/60/EB bei Komisijos direktyva 2006/70/EB.

[7] 2015 m. lapkričio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2015/2366 dėl mokėjimo paslaugų vidaus rinkoje, kuria iš dalies keičiamos direktyvos 2002/65/EB, 2009/110/EB ir 2013/36/ES bei Reglamentas (ES) Nr. 1093/2010 ir panaikinama Direktyva 2007/64/EB

[8] Pagal vienkartinio duomenų pateikimo principą nuo 2023 m. viešojo administravimo institucijoms bus leidžiama skaidriai ir saugiai pakartotinai naudoti duomenis ir dokumentus, kuriuos žmonės jau pateikė, ir jais dalytis (2018 m. spalio 2 d. EUROPOS PARLAMENTO IR TARYBOS reglamento (ES) 2018/1724, kuriuo sukuriami bendrieji skaitmeniniai vartai, skirti suteikti prieigą prie informacijos, procedūrų ir pagalbos bei problemų sprendimo paslaugų (OL L 295, 2018 11 21), 14 straipsnis.

[9] https://undocs.org/en/A/CN.9/WG.IV/WP.167.

[10] Žr., pvz., UNCITRAL IV darbo grupės posėdžių dokumentai / Elektroninė komercija, 2021 m. balandžio 6–9 d. posėdis: https://uncitral.un.org/en/working_groups/4/electronic_commerce.

[11] https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/EU_citizens_living_in_another_Member_State_-_statistical_overview.

[12] Pavyzdžiui, Italijoje sistemos SPID (pradėta naudoti 2016 m.) vartotojų skaičius 2019 m. pabaigoje buvo apie 5 milijonai. Šiandien aktyvių vartotojų yra daugiau nei 18 milijonų (žr. https://avanzamentodigitale.italia.it/it/progetto/spid) ir jų skaičius nuolat auga apie 1 milijoną vartotojų per mėnesį.

pažangių ir patogių sprendimų, kuriuose gali būti integruoti įvairūs patikrinami vartotojo duomenys ir pažymėjimais. Šiandien šios paklausos negalima patenkinti e. ID priemonėmis ir patikimumo užtikrinimo paslaugomis, kurias reguliuoja eIDAS sistema, atsižvelgiant į dabartinius jos apribojimus. Kalbant apie atpažinties ar tapatybės nustatymo priemones, kurias privatus sektorius sukūrė ne pagal eIDAS sistemą, jos tik iš dalies išsprendžia šią problemą. Nors jomis siūlomos patogios naudoti trečiųjų šalių tapatybės nustatymo paslaugos (pvz., naudojantis svetainių „Facebook“ arba „Google“ paskyra prisijungti prie įvairių paslaugų), jomis paprastai naudojamasi norint prisijungti prie nereguliuojamų privačių internetinių paslaugų, kurioms nereikia aukšto saugumo lygio. Jos negali pasiūlyti tokio paties lygio teisinio tikrumo, duomenų apsaugos ir privatumo, daugiausia dėl to, kad pačios pasitvirtina ir negali pasiūlyti sąsajos su patikima ir saugia valdžios e. ID priemone.

2020 m. vasario mėn. Komisija savo Europos skaitmeninės ateities kūrimo strategijoje[13] įsipareigojo peržiūrėti eIDAS reglamentą, siekdama padidinti jo veiksmingumą, išplėsti jo taikymą į privatųjį sektorių ir skatinti kurti patikimas skaitmenines tapatybes visiems ES piliečiams ir įmonėms. Prasidėjus COVID-19 pandemijai tapo aišku, kad šią peržiūrą svarbu atlikti skubiai. Neinternetinių viešųjų ir privačių paslaugų sutrikimai ir staigus poreikis turėti prieigą prie visų viešųjų ir privačių paslaugų internete bei jomis naudotis atskleidė eIDAS reglamento trūkumus, dėl kurių jis neteikia laukiamos naudos piliečiams, įmonėms ir vyriausybėms praėjus šešeriems metams nuo jo priėmimo. Priėmus persvarstytą ir sugriežtintą eIDAS reglamentą būtų galima patenkinti naujus rinkos ir visuomenės poreikius, tenkinant su patikimomis valdžios e. ID priemonėmis susijusių sprendimų poreikį, taip pat viešojo ir privataus sektoriaus teikiamų požymių ir įgaliojimų, kuriuos visiškai valdo vartotojas ir kurie yra pripažinti visoje ES norint naudotis tiek viešosiomis, tiek privačiomis paslaugomis, poreikį. Tai būtų naudinga daugeliui esamų ar siūlomų reguliavimo sistemų, stiprinančių ES bendrąją rinką.

4. IŠVADOS

Apskritai eIDAS reglamentas prisidėjo prie tolesnės bendrosios rinkos plėtros. Jis suteikė pagrindą atpažinties ir patikimumo užtikrinimo paslaugų rinkos plėtrai ES ir padėjo patenkinti vis didėjantį saugių elektroninių operacijų poreikį. Tačiau atsižvelgiant į ateities perspektyvą, kuri pasikeitė dėl tikslų ir vartotojų lūkesčių, eIDAS reglamentą reikia patobulinti veiksmingumo, efektyvumo, darnos ir tinkamumo pasiekti naujus tikslus, įgyvendinti vartotojų lūkesčius ir patenkinti rinkos paklausą požiūriu, taip pat atsižvelgiant į naujausius skaitmeninės pertvarkos pokyčius.

Rinkoje atsiranda nauja aplinka, kurioje dėmesys buvo perkeltas nuo teikimo ir naudojimo arba nelanksčių skaitmeninių tapatybių į teikimą ir pasikliovimą konkrečiais su šiomis tapatybėmis susijusiais požymiais. Didėja poreikis elektroninės atpažinties sprendimų, kurie gali suteikti šias galimybes ir padidinti efektyvumą bei užtikrinti aukštą pasitikėjimo lygį paslaugomis tiek privačiame, tiek viešajame sektoriuje ir kurie grindžiami poreikiu atpažinti vartotojus ir nustatyti jų tapatybę remiantis aukštu patikinimo lygiu.

Dėl būdingų dabartinio eIDAS reglamento apribojimų, susijusių su jo taikymu tik viešajam sektoriui, sunkumu privatiems internetinių paslaugų teikėjams prisijungti prie sistemos ir jos nepakankamą prieinamumą visose valstybėse narėse bei nepakankamą lankstumą būti suderinamai su įvairiais atvejais, juo negalima patenkinti šių naujų rinkos poreikių.

SPID naudojimas padidėjo nuo maždaug 55 mln. per visus 2019 m. iki maždaug 32,4 mln. per vienintelį 2021 m. vasario mėnesį.

[13] Europos Komisija, (2020 m.), Europos skaitmeninės ateities kūrimo strategija.